

Jeanne d'Arc, a hadvezér

1412-1431.

Írta M. Hrabovszky Julia.

Minden időkornak megvannak a maga kiváló emberei, erős-
egyénségek, kik zsenialitásuk, ritka lelki tulajdonaik által
kimagaslanak többi embertársaik közül, rendkívüli dolgokra
képesek, tömegeket irányítanak, országok sorsát vezetik, hal-
hatatlan nevet vívnak ki maguknak a világtörténelemben. A kor-
szellem formálja ezeket a kiváló lelkeket, adja nekik az irányt,
mondhatnám hajtja őket arra, amit az emberiség érdekében ten-
niök kell.

Nagyságuk azért többnyire szorosan összeforr a korrallal,
amelyben éltek, más időkben, más körülmények között talán
nem is érvényesülhetnének, mint bizonyos nemes növények
magja sem kél ki kedvezőtlen talajban és éghajlat alatt, de
azért nem szűnik meg értékes mag lenni.

Jeanne d'Arc nagysága harcias idők nyomasztó légköré-
ben fejlődött, babona és tévhitekkel teli korban, a XV-ik század
elején, mikor hittek az ördögben, a boszorkányokban és a csu-
akban, mikor a csudára szükség volt, hogy egy levert király
koronájához jusson, megszabaduljon az ellenségtől, akit saját
erejéből lerázni nem bírt. Ha mindezen körülmények nem áll-
nak fenn, vájjon meghallgatták volna-e az ellenség elűzésére
ajánlkozó szegény, tudatlan parasztleányt?

Bizonyára nem; de a talaj, a légkör kedvező volt a Jeanneban szunnyadozó nagyság csíráját fejleszteni és az egyszerű pórleány lelkét hevítő isteni szikra véghez tudta vinni az ígért csudát.

Jeanne d'Arc, Jeanne la Pucelle, miként ő magát és korában őt mindenki nevezte, 1410, vagy 1412-ben a Lotharingiához tartozó Domrémyben született és már gyermekkorától a vallásosság és a miszticizmus felé hajlott, vallásos anyja, plébános nagybátyja és falujának némely, még a pogánykorból való hagyománya, a tündérekről szóló legendák befolyásolták lelkét, de emellett szinte öntudatlanul szívta magába a harcias idők nyugtalanságát, a retteget az ellenség elől, a vágyat, megszabadulni a bántalmazóktól.

Hét éves korában egy dombról végignéz egy csatározást, melyben egyik keresztanyjának férjét elfogják. Katonák vonulnak át faluján, elviszik a parasztok termését, barmait; rémmeséket hall fölperzselt falvokról, megbecstelenített asszonyokról, legyilkolt lakosságról. Látja a papok nyomorgását, mert hisz az egyre sarcolt nép még papját sem tudja fizetni; az ellenség a zárdákat fölperzseli, vagy kaszárnnyáknak foglalja le, legjobb esetben a falusiak, védtelen nők, aggok, gyermekek lepik el, menedéket keresve az erődített épületekben. A hontalanná vált szerzetesek kolduló barátokként keresik meg kenyerüket, követik a hadsereget, a katonákon élősködnek.

Jeanne tanulatlan, egyszerű parasztleányka, de tudomása van róla, — tudomására hozzák, — hogy a francia trón jogos örököse, VII. Károly, a „gentil dauphin”, miként ő őt nevezi, szegény, nincs pénze katonáit fizetni, tehetetlen magát a burgundiak és az angolok ellen megvédelmezni... A leányka gyűlöli a „Qod dam”-ról Godonoknak nevezett angolokat... Ki-Írtani, elkergetni Franciaországból ezt a bitorló fajzatot, ez a gondolat mindjobban gyökeret ver a leány szívében.

Látományai vannak ...

Nagy vallásossága, a vak hit szentjeiben és a benne egyre fokozódó hadakozási vágy, sajtáságos vegyülékké keverednek a lelkében. Rendíthetetlenül hisz látományaiban, áhítatosan figyel szentjeinek szavaira és észre sem veszi, hogy önszívének sugallatát lesi. És mialatt térdre borulva órák hosszán át fohász-kodik a templomokban, mindjobban hinni kezdi, hogy ő egy nagy, szent misszióra van kijelölve... a harcok egyre jobban kifejlődik, megnyilatkozik benne.

Harcba menni... elűzni a gononokat, erre ösztönzi egyre valami.

Kétségtelenül a papok is nagyon befolyásolták, a kifosztott papok, kiknek éppen úgy érdekükben állt a béke, mint a sanyargatott népnek.

Jeanne gyakran érintkezett papokkal, plébános nagybátyjával, egyik unokafivérével, ki szerzetes-növendék volt és más papokkal is. Ezek a papok kétségtelenül észrevették nagy buzgóságát és ama rendkívüli képességét, más keresztények előtt láthatatlan lényeket meglátni; jó médiumnak találták, mindenestre buzdították, egyengették útait, de azért a rettenthetetlen bátorság, a hadakozási tehetség Jeanne személyes tulajdona volt. Fanni, varrni, szőni tanították, orsójával kezében atyja állatait legeltette, nem értett a lovagláshoz, a hadakozáshoz és mégis ... mikor végre hosszas fáradozás, iparkodás után eléri, hogy segíteni kész lovakon Chinonba viszik VII. Károlyhoz, tizenegy napig ül nyeregben, pompásan megüli a lovat és kiállja a rettenetes fáradozást, a férfiak társaságában megtett hosszú utat. A hadakozást is gyorsan megtanulja és hamar beletalálja magát a vezér szerepébe.

Az igaz, hogy azokban az időkben némely vezér, főleg a királyi vérből származók, nem sokkal többet tudtak nála. A háborúskodáshoz elég volt akkor, ha valaki lovagolni tudott.

Térképek nem léteztek. A katonai tudomány néhány vaskos lépreccsalásból és a lovasság bizonyos szabályaiból állt. A katonák, a zsoldosok, a kalandorok ösmerték ugyan a hadakozás minden csínját-bínját, de nem voltak tekintettel sem barátra, sem ellenségre, egyetlen cél lebegett előttük: a fosztogatás. A hadakozás jövedelmező mesterség volt, így a békét egyik fél sem óhajtotta, siettette. Kihúzni a háborút a végtelenig, minél kevesebb vérontás és annál több zsákmánnyal, ez volt a cél. Leginkább azért hadakoztak, hogy fosztogathassanak. A háború által igazán csak a polgárság, a papság és a parasztok szenvedtek, azért természetes, hogy a parasztleányból lett vezér hihetetlen kitartással, csökönyösséggel, szokatlan buzgalommal harcolt. Néha talán túlságos buzgalommal is és vakmerőségével majdnem elrontotta a vezérek terveit, akik sohasem vonták őt tanácskozásaikba, titkolták előtte elhatározásukat. Az öregebbek csupán „üdvöskét” láttak benne, mert nem tagadhatták, hogy amióta a Pucelle velük van, a diadal is hozzájuk szegődött. Pedig a győzelmet nem egyszer Jeanne személyes bátorságának, nagy kitartásának köszönhették. Így például Saint-Pierre-Monstier bevétele egyedül az ő műve volt. A kis várost angolok és burgundiak tartották megszállva. A király hadserege néhány napi ostromállapot után megrohanta a várost, de visszaverték őket. Mindenki visszavonult, csak Jeanne majdnem egyedül, maradt a sáncok mellett, ekkor hozzája lovagolt Jean d'Aulon, az intendánsa, és rákiáltott:

— Mit csinál itt egyedül? Miért nem vonul vissza, mint a többiek?

Jeanne levette fejről a sisakját és így felelt:

— Nem vagyok egyedül... ötvenezer emberem van velem. És nem megyek el innét addig, míg a várost be nem vettem.

Jean d'Aulon nagy szemeket meresztett, mert a Pucelle

körül alig négy-öt embert látott, azért féltve őt, még erélyesebben kiáltotta:

— Menjen innét; vonuljon vissza innét mindenki!

De Jeanne a helyett kiáltozni kezdett, hozzanak neki a sánc betömésére rőzsekötegeket és cserényt.

A katonák azonnal futva jöttek, teljesítették parancsát, a híd elkészült és a várost rohammal, nagyon könnyen bevették.

Jean d'Aulon meg volt győződve, hogy ez a Pucelle szellem-seregének segítségével történt.

Jargean bevételénél is bámulatos kitartást és bátorságot tanúsított. Mikor látta, hogy a fiatal d'Alençon herceg kissé csüggedt, fölbátorította:

— Ne féljen hercegem, semmi baja sem lesz, megígértem a feleségének, hogy sértetlenül hozom vissza.

És tényleg meg is mentette az életét a heves ostrom alatt, hirtelen elparancsolva őt egy helyről, ahol de Lüde lovagot megölte a golyózápor. Alençon herceg nagy bámulattal viseltette Jeanne jóslati képessége iránt. Ugyanezen alkalommal Jeanne is majdnem életét vesztette. Négy órai heves, hasztalan ostrom után Jeanne zászlójával kezében, fölmászott a bástyára támasztott létrára. Egy kő hullott a sisakjára... mindenki azt hitte, vezérüknek már vége van, de Jeanne hirtelen fölemelte a fejét és odakiáltotta a katonáknak:

— Föl, föl, barátaim! Urunk elítélte az angolokat! ők most a mieink! Bátorság!

A katonák lelkesedve mászták meg a falakat, a városba hatoltak és a város a franciák hatalmába került. Jeanne fanatikusan ragaszkodott a zászlójához, mely az ő rendelése után készült Toursban. A zászló vastagszálú fehér vászonból készül, selyemrojtok szegélyezték és Jeanne a Világ-ot festtette rá. A világ alatt ő az Úr Istent értette, középen a trónján ülve, jobb

kezével áldást osztva, a balban a földgolyót tartva. Az Úr két oldalán angyal állott, kezében liliommal. A mező arany-liliommal volt behintve, a kép körül Jézus és Mária nevei voltak írva. Jeanne címert is festetett magának: kék mezőben ezüst galambot, szájában szalaggal, melyen ez állt: „Az ég Királya által.” A nagy zászló másik felére ez a címer volt festve, mert Jeanne egy kisebb lobogót is készíttetett, erre a Szűz Máriát az üdvözlő angyallal festtette.

Ezzel a zászlóval lelkesítette katonáit, ezt követték vakon.

A Pucellenek szokása volt az ostromolt városokat előbb békés módon megadásra bírni és rendesen személyesen szólította föl az ellenségeket a sáncokon túlról. Az akkori adakozásnál ez lehetséges volt és a fegyverszünetek alatt az ostromoltak gyakran váltottak szót az ostromlókkal. Jeanne, Orleans elé érkezve, nem tartotta méltányosnak, hogy az angolokat előbb békés visszavonulásra föl ne szólítsa, kerülni akarta a vérontást. Ezért égett a vágytól, hogy Talbot-val, az angol vezérrel, mielőbb beszélhessen. Előzetesen levélben szólította föl a visszavonulásra, de választ nem kapott, sőt még küldöncét is visszatartották. Az angolok nagyon meg voltak ijedve, a Szűzben boszorkányt láttak. Csillaguk akkor már hanyatlóban volt és eszükbe jutottak különböző jóslatok, többek között a Merliné, ami szerint egy szűz leány fogja az angolok vesztét okozni, őket Franciaországból kikergetni. Érthető tehát rettegésük. Mikor aztán Jeanne, leveleire választ nem kapva, szóbelileg szólította föl az angol vezéreket a megadásra, a katonák gyalázó szavakkal feleltek vissza és egy közülök azt kiáltotta neki:

— Azt akarod, hogy egy asszonynak adjuk meg magunkat!

Egy asszonynak! Az volt éppen a bántó, hogy egy nő vitte végbe, amire a férfiak hosszas erőlködés után sem vol-

tak képesek! Mi természetesebb hát, mint hogy e nőben természetfölötti nőt láttak, az angolok boszorkányt, a franciák szentet és éppen ebben rejlett a Pucelle főereje, hogy természetfölötti nőnek, tehát legyőzhetetlennek tartották.

Orleans felszabadításánál a Pucelle megmutatta, hogy nem csupán üdvöske, ki diadalt hoz a hadseregnek, de a sikert hősiességével, spontán elhatározásával, személyes vakmerőségével vívta ki. Már három nap óta tartózkodott volt Orleânsban. Egész nap lovon ült, bejárta a várost, tette serkentve,, feltűzelve a polgárságot és a katonákat, midőn harmadnap ebéd után, alára fáradtan ledült pihenni kissé. Álmában megjelentek a szennai és megparancsolták, támadja meg az angolokat. Az angolok által megszállt Saint-Loup bástyát a franciák ez alatt már reggel óta ostromolták, de erről sem Jeannet, sem intendánsát, ki hasonlóan ki volt zárva a kapitányok tanácskozásából, nem értesítették. Az álmából felijedt Pucelle az utcán, zajosan tovasiető emberektől tudja meg, hogy a Saint-Loup bástyánál verekednek és a franciákban nagy kárt tesz az ellenség. Sietve fegyverkezik és be sem várva kíséretét, lóra pattan és olyan gyorsan vágtat tova, hogy lovának patkói szikrát hánynak az utca kövezetén.

Az erődítvényekben 300 angol tartózkodik, az ostromló franciák száma ezeröttszáz, de az angolok helyzete fenn a magasban, védett helyen olyan előnyös, hogy a reggel óta sikertelenül harcoló katonák belefáradva a meddő ostromba, elszédnek a mezőkön. Jeanne összetereli őket: hiszen csupa jó ösmerőse valamennyi, együtt tették meg ide az utat, együtt énekelték a zsoltárokat, együtt hallgatták a misét; ezek a katonák tudták, hogy Jeanne szerencsét hoz és követték. A Pucelle bátran ment előre, megállt a bástyák alatt és kibontott zászlóját lengetve összecsoportosította a katonákat. Mint minden-emberi lény, ő is félt a haláltól és szenvedéstől, azonfelül

szentjei, előérzete azt súgták neki, meg fog sebesülni és ő mégis halálmegvetéssel buzdította az embereit.

A bástyát három órai kedvező ostrom után bevették. A franciák negyven foglyot ejtettek, a többi godont leöldösték. Jeanne elszomorodott ennyi hulla láttára . . . mennyi ember halt meg gyónás nélkül!

A Tourellesek ostrománál sebesült meg, jobb vállán a keble fölött; a hevesen röpített nyílvessző fél lábnyira behatolt a húsba. Jeanne nagyon szenvedett, de miután bekötözték a sebét és meggyónt, tovább harcolt. Az angolok azt hitték, sebesülésével megtörték a boszorkány erejét ... De nem! Mikor a Pucelle hősieg segítségével, folytonos bátorítása mellett a franciák bevették a Tourellesek, a visszavonuló angol vezérek nyolcvan évig diadalmas zászlója Qgy fiatal leány előtt hátrált meg. Mert a Pucelle, kezében zászlóját lengetve, ott állt a sáncon és az angolok rémulten kérdezték magukban, ki ez a boszorkány, kinek erejét még elfojt vére sem törte meg?

És Jeanne, ki még mindig szánalmat érzett ellenségei iránt, oda kiáltotta a vezérnek:

— Glassidas! Glassidas, te gyalázó szavakkal illetél ugyan, de én szánom a te és a tied lelkeit. Add meg magad!

És mikor az égő híd a kivonuló Glassidas és vagy harminc kapitány alatt beszakadt és valamennyien a Loire hullámaiban lelték halálukat, Jeanne mélyen meghatva, sírt elleneinek gyászos vége fölött. Ő emberáldozat nélkül szeretett volna győzedelmeskedni.

Másnap az egész angol hadsereg elvonult, Orleans fel volt szabadítva. A lakosság örömkönnyeket sírt és hálásan, imádattal borult le szentje, a Pucelle előtt.

Orleans bevétele után az angolok annyira féltek tőle, hogy már csupán nevének említésére megfutamodtak.

Az orleansiak ellenben, mikor Jeanne győztes vezérként fehér lován végiglovagolt a városukon, leborultak előtte, boldog volt, aki csak ruháját érintette és nem tudtak betelni a nézésével.

Elhalmozták ajándékokkal és hálájukat mindenkor kimutatták iránta. Jeanne szerette a fényt, a pompát, a szép fegyverzetet, lovakat, fényes felvonulásokat. És csudálatos, ő, aki szüziességi fogadást tett szentjeinek, falusi vőlegényéről hallani sem akart, jól érezte magát a katonák között, egész udvara volt a legelőkelőbb lovagokból, akik vakon engedelmeskedtek neki, Isten küldöttjének tekintették és sohasem közeledtek hozzá profán vágyakkal. Jeanne nagyon jószívú volt, minden pénzét, a szűkölködők között osztotta szét, de e mellett nagyon szigorú is. A katonákat egyre ájzatosságra intette és főleg gyűlölte a hadsereget követő fiatal nőket, a katonák amiète-ieit, mint őket akkoron nevezték. A Pucelle, ahol tudta, üldözte e nőket, már azért is, mert félt, hogy a bűnben élő katonák fegyvereit nem áldja meg az Ég. Itt is a katonai szempont volt előtte a fő, a hadsereg győzelme, az eszme, aminek egész fiatal életét szentelte.

Mint szent életű leánynak, gyóntató-atyát osztottak be melléje, de azonfölül is mindig egész sereg pap volt a környezetében, ezek voltak titkárai. Mert nagyon szeretett írni, azaz íratni, minthogy sem írni, sem olvasni nem tudott. Irt az angol királynak, a burgundi hercegnek, püspököknek és nagyoknak,^a ^{ne}lyzet szerint megintve, korholva őket, írt a városoknak, pénzt, puskaport, adományokat kérve a hadsereg részére és érését sohasem tagadták meg, főleg Orleans mutatta magát ig^{na} Syon bőkezűnek. A nagyok, kevés kivétellel, tiszteleten feleltek leveleire, sőt még egyházi kérdésekben is kiérttek, véleményét. A Pucelle, kinek fogalma sem volt például a pápák viaskodásáról, sőt még létezésükről sem, nem

jött zavarba, csak későbbi időkre halasztotta a felelet megadását, amikor a hadakozás időt enged neki szentjeivel e fölött tanácskozni.

Mert ha valami kérdést nem tudott önmaga megoldani, a szentjeihez fordult. Hadi kérdésekben azok sem tudtak ugyan többet nálánál, de azért a „tanácsa”, miként ő szentjeit nevezte, mindig megnyugtatta. Szentjei jóslták meg neki elfogatását is. Jeanne kérlelte őket, ha már ez lesz sorsa, ne hagyják őt sokáig szenvedni, inkább haljon meg azonnal; a szentek megvigasztalták, hogy nem lesz bántódása, de jóslatuknak csak első része vált be. Mert Jeannet e jóslat után pár hétre, mialatt vasérelllyel Compiégne város főlsszabadításán fáradozott, csakugyan elfogta az ellenség, de fogsága hosszú és kínos lett. Nehezen tűrte fogságát és mialatt a burgundiak őrizték, több ízben tett szökési kísérleteket és Beaurevoir tornyáról szentjei ellenzése dacára is leugrott, hogy menekülhessen; igazi szenvedései azonban csak akkor kezdődtek, mikor az inkvizíció kezébe került és vásra verve, leláncolva, angol katonák őrizték Rouen város börtönében. Helyzete ekkor igazán kétségbeejtő volt, de reménye azért még mindig nem hagyta el. Szentjei egyre látogatták és megszabadulását jóslták.

Jeanne hitt nekik és utolsó pillanatig várta VII. Károly szabadító hadseregét. Ez volt az oka, hogy olyan makacsul ragaszkodott férfiruhájához és azt az inkvizíció minden fenyegetéseire, ígéreteire sem akarta letvetni. Mert minő szégyen lenne, ha Károly serege megjelen és a vezért szoknyában találja!

De hogy Jeanne hiába várta a segítséget és a szabadulás helyett mégis a máglyára hurcolták, az erőslelkű leány bátorsága megtört... életösztone fölébredt, fiatal élete visszaborzadt a rettenetes haláltól és ő megtagadta a vele olyan erősen összeforrt szenteket. Azokat a szenteket, kikben vakon liitt, kiknek minden szava beteljesedett akkorig. Mert nem sza-

badította-e föl Orleanst, nem vitte-e Reimsba koronázni a királyt? Nagy és nehéz föladatot bíztak rá, de segítségükkel ő fényesen megoldotta azt... nem érdemelte meg, hogy cserben hagyják!... Ha Jeanne szervezetét 178 napig tartó rettenetes fogság, betegség nem gyengíti meg, a hőslélekű leány bizonyára nem törik meg egy pillanatra sem.

De mennyire megbánta és jóvátette e pillanatnyi gyöngeségét! Tudjuk, minő hősiezen vontá vissza, amit a máglyától való félelmében aláírt, tudjuk minő elszántan, szent megadással halt meg, mikor másodízben vitték kínszenvedése felé, mert a szavát megszegett eretnek számára nem volt többé kegyelem!

Királyára a hőslélekű leány egy pillanatig sem neheztelt, hű maradt hozzája utolsó percéig és még a máglya előtt is azt erősítette, királyát ne terhelje semmi felelősség, ő mindent saját elhatározásából tett. Igazi katonai hűség, férfias következetesség nyilvánult meg a gyöngé fiatal leány szavaiban.

És valóban bámulnunk kell ezt a ritka erélyű női lelket, melynek fő jellemvonása a törhetetlen akarat volt. Ha végignézzünk rövid, de annyira küzdelemteljes életén, látjuk, hogy mindazon nagy dolgoknak, amiket véghez vitt, mozgató ereje törhetetlen vas-akarata volt. Mert látományai, önszuggesztiói csak meddő álmadozások maradtak volna, ha azokat vasakarata, kitartása tette, nem kovácsolja. És e vasakarata, e nagy kitartás olyan szuggeráló erővel bírt, hogy megmozdított tömegeket, megváltoztatta egy ország sorsát...

Egy nő, ki önerejéből hadvezér lett, megmentette királyát, hazáját és akit szent élete folytán szentnek tiszteltek már életében is. A sötét múltból mintegy világít felénk glóriás alakja, szépsége, fiatalsága belopja magát a szívekbe, hazaszeretete lelkesít, hősiessége, vasakarata, kitartása kivívja bámulatunkat, tűzhalála megindít.